

Archiv obce Mostice

1925–1944

Inventář

EL NAD č.: 117

AP č.: 223

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2010

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce fondu	3
II. Vývoj a dějiny fondu	6
III. Archivní charakteristika fondu	6
IV. Stručný rozbor obsahu fondu	6
V. Záznam o uspořádání fondu	6

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	7
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	9

Inventární seznam	10
--------------------------	----

Tiráž	13
--------------	----

I. Vývoj původce fondu

Správa nad vesnickým obyvatelstvem spočívala do roku 1850 v rukou vrchnosti. V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální (vrchnostenské) správy, která pokračovala ve své úřední činnosti ještě po přechodnou dobu do roku 1850. Místo vrchnostenských panství se tak staly základem správy místní obce, a to na základě Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170 ze dne 20. března 1849, které stanovilo jako nejnižší články územní samosprávy obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada.

V každé obci byly zřízeny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních.

Činnost obecní samosprávy byla zahájena v roce 1850, když začaly fungovat i nově zřízené státní politické úřady. Po pádu absolutismu a vydání Říjnového diplomu byl roku 1862 vydán rámcový říšský obecní zákoník, který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1863 vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Slezsko a v roce 1864 i pro Moravu a Čechy. Tato zřízení se vztahovala na všechny obce s výjimkou statutárních měst a v mnohém navazovala na Stadionovo prozatímní obecní zřízení. Podrobněji rozváděla ustanovení o místní obci a její působnosti (samostatné a přenesené), o osobách v obci, o působení obecního výboru, představenstva, o dohledu nad obcí, o spojení obcí, o hospodářství obcím atd.

Po vzniku ČSR bylo nutné novelizovat ustanovení o volebním řádu i o obecním zřízení, což se stalo zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb. Podle novely stálo v čele obce obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Kromě toho byly v obcích zřizovány obecní komise, z nichž komise finanční a letopisecká byly ustavovány obligatorně, založení jiných komisí záviselo na rozhodnutí zastupitelstva. Nově zavedenou institucí se stal také obecní trestní senát, složený ze starosty a dvou členů obecní rady, který vykonával trestní působnost obce. Pokud zemský úřad rozpustil obecní zastupitelstvo, bylo povinností příslušného okresního úřadu stanovit pro obec přechodný orgán, a to vládního komisaře nebo správní komisi. Mimořádný orgán pak vedl správu obce až do volby nového obecního zastupitelstva. Pravomoce obecní samosprávy však byly po roce 1918 postupně omezovány posilováním vlivu státních úřadů, což pokračovalo i v období existence Protektorátu Čechy a Morava.

V zabraném pohraničí byla územní samospráva prakticky zlikvidována. Ve venkovských obcích vedli správu za plné a výlučné odpovědnosti jmenovaní starostové. Zastupováním starostů pak byli pověřeni tzv. přidělenci. Vedle nich působili ještě obecní radové, kteří zajišťovali styk obecní správy se všemi vrstvami obyvatelstva, a poradci, vykonávající poradní činnost pro starostu. Podstatný vliv na správu obce měl zmocněnec NSDAP, jehož úkolem bylo dohlížet, zda správa obce funguje v souladu s intencemi nacistické strany.

Na základě vládního nařízení č. 4 ze dne 5. května 1945 obecní úřady zanikly a byly nahrazeny místními národními výbory, v obcích s převážně německy mluvícím obyvatelstvem pak dočasně místními správními komisemi.

Obec Mostice (německy Mosting) leží 4 km severně od Všerub u Plzně na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 542 m. Původní jméno této vsi znělo Mostišťe, což označovalo místo, kde byl most. První zmínka o vsi pochází z roku 1379, kdy patřila k panství Podmokly. V 1. polovině 16. století se stala součástí bělského panství, jehož majiteli byli Markvartové z Hrádku a na Trpistech a Někmiři, kteří se zapojili do povstání stavů proti Habsburkům a po porážce na Bílé hoře jim bylo bělské panství zkonfiskováno a následně koupeno Vilémem Vřesovcem z Vřesovic. Po smrti jeho syna Jana Vikarta bylo zadlužené bělské panství

roku 1659 odhadnuto a prodáno Janu Vilémovi Kyšperskému z Vřesovic. Jeden z věřitelů, Kryštof Karel ze Svárova, získal z tohoto panství vsi Kunějovice a Mostice jako samostatný statek Kunějovice, pouze jedna mostická usedlost zůstala i nadále při bělském panství. Podle tereziánského katastru žilo v Mosticích 9 hospodářů a 1 kovář v obecní kovárně.

Před zánikem vrchnostenské správy zůstávala ves stále rozdělena mezi dva majitele. Zmíněná usedlost patřila k plaskému panství Klementa Václava Lothara Metternich-Winneburga, většina Mostic pak náležela ke kunějovickému statku, jehož posledními patrimoniálními vlastníky byli Josef a Ludmila Theumerovi.

V novém územněsprávním členění připadla místní obec Mostice do kraje Plzeňského a soudního okresu Město Touškov v politickém okrese Plzeňském. Od roku 1868 patřil tento soudní okres pod nově zřízený politický okres Stříbro. Mostice byly obcí zemědělského charakteru s převážně německy mluvícím obyvatelstvem.

Poštovní úřad, telegraf, telefon a četnická stanice byly umístěny ve Všerubech. Farní úřad se nacházel v Číhané, kam také docházely zdejší děti do školy. Poměrně velká vzdálenost přiměla Mostice i nedalekou Zahrádku, aby si v 1. polovině 19. století udržovaly učitele. Tato pokoutní škola získala v Zahrádce roku 1867 vlastní domek. Nové budovy se dočkala až v roce 1889 za přispění vídeňského školního spolku. V letech 1921–1938 zde fungovala česká menšinová škola pro české žáky nejen ze Zahrádky, ale i z Mostic a Špankova. Po absolvování obecné školy pokračovaly některé děti ve studiu na měšťanských školách ve Všerubech.

Nejbližšími železničními stanicemi byly Touškov-Kozolupy na trati Plzeň – Cheb a Kaznějov na trati plzeňsko-březenské. Mostice ležely většinou stranou všech okresních silnic. Až po vzniku ČSR byla vybudována okresní silnice do Hubenova. Elektrifikace obce byla zřejmě uskutečněna ve 2. polovině 30. let 20. století.

Vzhledem k tomu, že k nemovitému jmění obce patřily lesy, byl pravděpodobně ustanovován hajný, lesní hospodář a honební výbor. Volen byl také zástupce do Místní školní rady v Zahrádce. Vedle povinně zřizované finanční komise fungovala i komise letopisecká. Pamětní knihu začal psát v roce 1924 Josef Pimpl, který v ní popsal nejen současnost, ale i historický vývoj obce. Další kronikář, Franz Peter, pak zachytil události z let 1925–1939.

O spolkovém a společenském životě obce se dochovalo pouze minimum informací. V roce 1907 vznikl sbor dobrovolných hasičů pro Mostice a Zahrádku. Po několika letech si však obě obce zřídily vlastní hasičské sbory.

V říjnu roku 1938 byly Mostice začleněny do Říšské župy Sudety. Náležely do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a landrata ve Stříbře.

Činnost obecního úřadu byla ukončena v roce 1945 ustavením místní správní komise, která zde působila jen dočasně. Poté převzal její pravomoce místní národní výbor.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	79	neuvedeno
1869	90	15
1880	85	14
1890	78	14
1900	80	14
1910	78	15
1921	83	15
1930	87	20

Seznam doložených starostů

Josef Peter	1925
Karel Sacher	1927 ?–1931 ?
Franz Peter	1933 ?–1945 ?

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond Archiv obce Mostice 1925–1944 tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Mosticích. Jedná se o 14 úředních knih a 1 karton spisového materiálu. Z dochované písemné dokumentace není zřejmé, kde a jakým způsobem byla v době existence obecního úřadu ukládána.

Dne 30. října 1954 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na MNV v Mosticích a vybraný materiál obecního úřadu převzal do okresního archivu. K jeho zapsání do knihy přírůstků došlo dodatečně v roce 1996 pod číslem 980. Pamětní kniha založená v roce 1924 nebyla do archivu nikdy předána a v době zpracovávání fondu AO Mostice byla nezvěstná.

III. Archivní charakteristika fondu

Původcem archivního fondu AO Mostice 1925–1944 je Obecní úřad v Mosticích. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000). Při pořádání fondu bylo rovněž přihlédnuto ke schématu Petra Caise (AČ, 2006, s. 249 – 285).

V roce 1954 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na MNV v Mosticích. O dva roky později materiál hrubě uspořádal.

Během inventarizace nebyla provedena vnitřní skartace. Celkový rozsah fondu činí 0,22 bm. Všechny archiválie byly zařazeny do II. kategorie. Písemnosti jsou až na některé dvojjazyčné česko-německé tiskopisy psané německy a v době zpracování fondu se nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Fond AO Mostice obsahuje zejména písemnosti účetní povahy. Je tedy především zdrojem poznání finanční a hospodářské situace obce ve 30. a 40. letech 20. století.

V. Záznam o uspořádání fondu a zpracování archivní pomůcky

Fond Archiv obce Mostice 1925–1944 uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková v červnu 2009 a čistopis pomůcky zhotovila v lednu 2010 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 4. ledna 2010

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

- Bukačová, I. – Fák, J. a kol. *Severní Plzeňsko II. Historicko-turistický průvodce č. 7*. Plzeň, 1997.
- Cais, P. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1850–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, č. 4, s. 249–285.
- Die Gemeinden des Reichsgaues Sudetenland*. Warnsdorf, 1941.
- Dundera, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský*. Praha, 1845.
- Flögel, J. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.
- Herzig, A. *Die Gemeinden des Landkreises Mies. Ihre Geschichte bis 1945 und das Schicksal ihrer deutschen Bevölkerung*. Dinkelsbühl, 1975.
- Hledíková, Z. – Janák, J. – Dobeš, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Jihlava, 2005.
- Chytil, A. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha, 1931.
- Kočka, V. *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice, 1930.
- Kotyška, V. *Úplný místopisný slovník Království českého*. Praha, 1895.
- Macková, M. K úřadovněm a spisovněm obcí a měst, které od 1. října 1938 náležely pod říšskoněmeckou správu. *Archivní časopis*, 1999, č. 49, s. 235–240.
- Nováková, B. a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A–M*. Praha, 1991.
- Novobilský, M. – Rožmberský, P. *Hrad Všeruby*. Plzeň, 1998.
- Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland*. Haida, 1939.
- Palacký, F. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.
- Profous, A. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. III. díl – M–Ř*. Praha, 1951.
- Reichsgesetzblatt*, 1849.
- Reichsgesetzblatt*, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).
- Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970*. Praha, 1970.
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

- Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, 1945 (částka 3., 5. 5.).
- Schwarz, F. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha, 1898.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1872.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1886.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1893.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1907.
- Seznam míst v Království českém*. Praha, 1913.
- Sommer, G. J. *Das Königreich Böhmen, 6. Band Pilsner Kreis*. Praha, 1838.
- Statistický lexikon obcí v Čechách*. Praha, 1924.
- Statistický lexikon obcí v Zemi české*. Praha, 1934.
- Sýkora, M. – Drozda, R. *1873–2003. Plzeňsko-březenská dráha 130 let*. 2003.
- Tereziánský katastr český*. Praha, 1964.
- Tyr, V. *Stříbrsko*. Plzeň, 1929.
- Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen*. Prag, 1861.
- Vitoušová, M. – Kamenická, E. – Hubka, P. *Školy v Zahradce 1888–1975: inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 32]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1984.
- Vrbata, J. *Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945. Sborník archivních prací*, 1962, roč. 7, č. 2, s. 45–87.
- Zákony a nařízení pro Království české*, 1864 (částka 2., 16. 4.).
- Zevrubný popis rozdělení země Království českého*. Praha, 1854.

Seznam použitých zkratek

AČ	Archivní časopis
AO	Archiv obce
MNV	Místní národní výbor
MV	Ministerstvo vnitra
NSDAP	Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
I. Knihy			
1	Výběrová knížka plemeníka	1942–1943	K 1
II. Spisový materiál			
Spisy			
2	Voličský seznam	1925	N 1
3	Rozpočtové hospodaření obce	1933–1937	N 1
4	Výkup pozemků na stavbu silnice Mostice – Hubenov	(1927) 1937–1938	N 1
5	Elektrifikace	1938	N 1
6	Daňové záležitosti	[1927]–1938	N 1
7	Zemědělská půda	1938–[1942]	N 1
8	Lesnictví a pronájem honitby	1935–1942	N 1
III. Účetní materiál			
1. Účetní knihy			
9	Hlavní kniha příjmů	1934–1940	K 2
10	Hlavní kniha příjmů	1940	K 3
11	Hlavní kniha vydání	1938–1939	K 4
12	Hlavní kniha vydání	1940	K 5
13	Hlavní kniha	1942	K 6
14	Hlavní kniha	1943	K 7
15	Pokladní deník	1929–1939	K 8
16	Pokladní deník	1940	K 9
17	Pokladní deník příjmů	1942	K 10
18	Pokladní deník vydání	1942	K 11
19	Pokladní deník	1943	K 12
20	Knihy rozvrhu a výběru jednotlivých daní a obecních dávek	1941	K 13
21	Knihy přechovávaných peněz	1942	K 14

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
2. Účty			
22	Účetní uzávěrky	1928–1944	N 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Mostice
Značka fondu:	AO Mostice
Časový rozsah:	1925–1944
Počet evidenčních jednotek:	15 (14 úředních knih, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	22
Rozsah v bm:	0,22 bm (úřední knihy – 0,11 bm, karton – 0,11 bm)
Stav ke dni:	4. 1. 2010
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková

dne 4. 1. 2010 – č. j. SOAP/060-4/2010